

ks. Tomasz Białobrzeski
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

**Komentarz do dekretu Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej
w Hiszpanii c. Morán Bustos z dnia 23 marca 2007 r.
zarządzający przyjęcie sprawy o orzeczenie nieważności
małżeństwa do zwyczajnego postępowania w II instancji**

I. Stan sprawy

1. W dniu 23 marca 2007 roku turnus sędziowski Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii wydał dekret zarządzający przyjęcie sprawy o orzeczenie nieważności małżeństwa do zwyczajnego postępowania w II instancji. Sprawa dotyczyła D... i Dña..., którzy zawarli kanoniczny związek małżeński w parafii..., należącej do archidiecezji Barcelona. Narzeczeństwo stron trwało zaledwie jeden rok, a pożycie małżeńskie trzy lata¹.

2. Dnia 18 grudnia 2000 roku kobieta złożyła skargę powodową o stwierdzenie nieważności małżeństwa przed Trybunałem Metropolitalnym w Barcelonie. Po ukonstytuowaniu się turnusu, 24 stycznia 2001 r. przyjęto skargę powodową i wezwano stronę pozwaną. Mężczyzna stawił się przed trybunałem i potwierdził fakty opisane w skardze powodowej. Ponadto wniósł prośbę o orzeczenie nieważności małżeństwa z tytułu zawartego w kan. 1095 n. 3 KPK po stronie kobiety. Dnia 24 stycznia 2001 r. ustalono formułę wątpliwości w formie pytania: czy wiadomo o nieważności małżeństwa z tytułu

---

¹ Dekret został opublikowany w hiszpańskim portalu internetowym „El derecho” (<http://www.elderecho.com>), pod sygnaturą EDJ 2007/15184 (dalej cytowany jako: Dec. c. Morán Bustos, 23.03.2007, EDJ 2007/15184), n. 1, s. 1.

niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich przez powódkę i pozwanego².

3. Podczas instrukcji sprawy zebrano następujący materiał dowodowy: oświadczenia obu stron, zeznania świadków, dokumenty, opinie biegłego. Akta sprawy zostały opublikowane i strony zgłosiły swoje uwagi. Następnie przekazano je obrońcy wężła małżeńskiego, który sporządził swoje uwagi. Dnia 21 listopada 2002 roku zapadł wyrok pozytywny, stwierdzający iż udowodniono nieważność zaskarżonego małżeństwa z tytułu niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po obu stronach. Dnia 16 stycznia 2003 roku przesłano akta sprawy do Trybunału Roty Hiszpańskiej. Dnia 7 lutego 2003 roku ukonstytuowano turnus w ww. sprawie. Dnia 19 lutego 2003 roku obrońca wężła małżeńskiego, zgodnie z kan. 1682 § 2 KPK, złożył uwagi, w których sprzeciwił się zatwierdzeniu wyroku dekretem³.

II. Stan prawny

W części *in iure* dekretu ponens zawarł następujące uwagi odnoszące się do kan. 1095 n. 3 KPK.

4.1. W kan. 1095 n. 3 prawodawca stanowi o niezdolności konsensualnej. Niezdolność jest tu rozumiana jako prawdziwa niemożność (*imposibilidad*) podjęcia i wypełnienia, a nie jako zwykła trudność (*dificultad*). Tak wyjaśnił to papież w przemówieniu do Roty Rzymskiej, w dniu 5 lutego 1987 roku: *dla sędziego kościelnego musi być jasna zasada, że tylko niezdolność (incapacità), a nie trudność (difficoltà) wyrażenia zgody małżeńskiej oraz realizowania prawdziwej wspólnoty życia i miłości, powoduje małżeństwo nieważnym: rozpad wspólnoty małżeńskiej nie może nigdy pozostawać dowodem wskazującym na niezdolność kontrahentów, którzy nie troszczyli się lub źle używali*

---

² *Si consta la nulidad de matrimonio en el presente caso por falta de consentimiento por incapacidad para asumir las obligaciones esenciales del matrimonio por parte de uno y otro contrayente.* Tamże, n. 2, s. 1.

³ Tamże, n. 3, s. 1.

*środków naturalnych i nadnaturalnych lub nie zaakceptowali swoich nieprzewycięzalnych ograniczeń i ciężaru życia małżeńskiego*⁴.

Niezależnie od osobistych ograniczeń podmiotu, jego możliwości, chodzi o prawdziwą niedyspozycyjność (*indisponibilidad*), nieadekwatność (*inadecuación*) osoby w odniesieniu do jej subiektywnego aktu zgody. Chodzi o prawdziwą i radykalną, istotową niezdolność (*ineptitud*) osoby do nadania skutku małżeństwu, aby móc je realizować. Dlatego zwykłej trudności (*dificultad*), nie można uważać za niezdolność (*incapacidad*). Problemy w codziennym życiu małżeńskim, czy nawet rozpad małżeństwa, same w sobie nie zakładają niezdolności (*incapacidad*) do małżeństwa. Przede wszystkim dlatego, że w większości przypadków, powyższe sytuacje są możliwe do przewyciężenia poprzez osobisty wysiłek i poświęcenie⁵.

4.2. Pośród okoliczności, które mogą prowadzić do nieważnego zawarcia małżeństwa, występuje uzależnienie od alkoholu. W wyznaczeniu granicy pomiędzy nieważnością małżeństwa, a poźyciem naznaczonym trudnościami, należy mieć na uwadze to, że nie każdy kto nadużywa alkoholu jest alkoholikiem; nie każdy kto nadużywa alkoholu ma poważne zaburzenia w swojej psychice i swoim postępowaniu. Jak twierdzi V. Nájera: *należy odróżnić nadużywającego alkohol od alkoholika. Nadużywającym jest ten, kto przez lata a nawet całe życie spożywa alkohol, lecz nie powoduje to poważnych zaburzeń w jego psychice lub zachowaniu. Alkoholikiem jest natomiast ten, kto nie potrafi przestać na nieszkodliwej dawce alkoholu i doprowadza się do stanu zatrucia alkoholowego. Epizodom upojenia towarzyszą zawsze takie zachowania, które zmieniają życie danej osoby. Alkoholikiem można nazwać tego, kogo życie osobiste, rodzinne, społeczne, jest inne od tego, które miałby gdyby nie nadużywał alkoholu*⁶.

⁴ JOANNES PAULUS II, *Ad Rotae romanae auditores coram admissos*, 5 II 1987, AAS 79 (1987), s. 1457; por. Dec. c. Morán Bustos, 23.03.2007, EDJ 2007/15184, n. 4.1, s. 2; por. T. ROZKRUT, *Jan Paweł II do Roty Rzymskiej*, Tarnów 2003, s. 115-116.

⁵ Dec. c. Morán Bustos, 23.03.2007, EDJ 2007/15184, n. 4.1, s. 2.

⁶ V. NÁJERA, *Introducción a la psiquiatría*, Barcelona 1984, p. 321; Dec. c. Morán Bustos, 23.03.2007, EDJ 2007/15184, n. 4.2, s. 2.

Alkoholizm jest defektem osoby, wpływającym negatywnie na zdolność do nawiązania relacji z innymi osobami i ze światem zewnętrznym. Powoduje niezdolność do sprostania obowiązkom wynikającym z małżeństwa. W każdym przypadku należy udowodnić, że mamy do czynienia z alkoholikiem, a nie nadużywającym alkoholu. Z kimś kto jest pozbawiony zdolności konsensualnej, jako konsekwencja swojego uzależnienia od alkoholu.

III. Stan faktyczny

Na samym początku stanu faktycznego ponens informuje, że sędziowie po wnikliwym zapoznaniu się z aktami sprawy doszli do wniosku, że nie ma wystarczających podstaw, aby z moralną pewnością stwierdzić, że mężczyzna i kobieta zawierając małżeństwo byli niezdolni do podjęcia i wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej. W związku z tym sędziowie kolegiálně zdecydowali, aby na podstawie kan. 1682 § 2 KPK nie zatwierdzać dekretem wyroku I instancji. W dalszej części dekretu zostały przedstawione szczegółowe motywy podjętej decyzji⁷.

Przedstawione w sprawie dowody są niewystarczające. Każda ze stron wskazuje różne przyczyny problemów małżeńskich, które jednak nie pozwalają rozwiązać wątpliwości. Wszystko wskazuje na małżeństwo nieudane, a nie nieważne. W oparciu o dowody można stwierdzić, że stronom zabrakło bardziej dobrej woli niż zdolności do podjęcia obowiązków małżeńskich; że w ich przypadku można mówić o abulii, a nie niezdolności. W przypadku kobiety udowodniono, że: jej sposób bycia był zbyt surowy, nieugięty, ostry; nie umiała obchodzić się ze swoim mężem; zbyt dużo uwagi przywiązywała do zewnętrznych pozorów; nie miała wystarczającej cierpliwości, aby stawić czoło problemom małżeńskim. W ocenie sędziów, w oparciu o zebrany materiał dowodowy, nie da się utrzymać opinii biegłego w której stwierdza zaburzenie osobowości obsesyjno-kompulsywne kobiety. Biegły nie wskazał w opinii, jakie zachowania powódki

---

⁷ Por. Dec. c. Morán Bustos, 23.03.2007, EDJ 2007/15184, n. 5, s. 2.

potwierdzają specyficzne cechy tego zaburzenia, ani jaki jest jego stopień. Zdaniem sędziów konieczna jest druga opinia biegłego, o wiele bardziej szczegółowa, która pozwoli wyjaśnić niektóre aspekty ujęte zbyt ogólnie w pierwszej instancji⁸.

Według kobiety, głównymi problemami był temat dzieci i skłonność mężczyzny do picia alkoholu. W odniesieniu do posiadania dzieci, jest oczywiste że obie strony w pierwszym roku zdecydowały odłożyć w czasie ich poczęcie. Uważali, iż nie poznali się wystarczająco, ponadto nie mieli sprzyjających warunków. Kobieta była zmartwiona tą kwestią, ponieważ nie rozumiała jak można utrzymywać relacje intymne bez możliwości poczęcia dziecka. W materiale dowodowym są jeszcze inne niejasności związane z posiadaniem potomstwa. Kobieta stwierdziła, iż mężczyzna wiedział, iż jest bezpłodny. Pozwany zeznał, że był informowany tylko o niskiej koncentracji plemników⁹.

Źródłem problemów w małżeństwie stron był również alkohol. Kobieta podaje wiele faktów, które wskazują na uzależnienie mężczyzny. Paradoksalnie ona sama stwierdza: nie można go zdefiniować jako alkoholika. Jak już wspomniano, aby alkohol czynił kogoś niezdolnym do podjęcia i wypełnienia istotnych obowiązków, musi występować picie nałogowe, które poważnie wpływa na życie małżeńskie. Kobieta nie wspomina o problemie z alkoholem w okresie narzeczeństwa; podobnie w pierwszym roku małżeństwa, który obie strony oceniają pozytywnie. Biegły sądowy umniejsza znaczenie wskazanego problemu stwierdzając: być może jest prawdą, że mężczyzna czasami naużywał alkoholu. Jednak nie przywiązywał do tego takiej uwagi, aby żyć z obsesją picia. Mężczyzna, którego badałem, nie ma wyglądu, powierzchowności alkoholika, jest młodym człowiekiem, który pracuje i prowadzi normalne życie społeczne. Nie można wnioskować pochopnie, niezależnie od tego, że okazjonalnie może on nadużyć alkoholu. Zdaniem ponensa, ta kwestia również powinna być przeanalizowana, studiując do jakiego punktu prawdziwe są

---

⁸ Por. tamże.

⁹ Por. tamże.

wskazane fakty, a do jakiego stopnia są konsekwencją zawziętości i nieprzejednania kobiety¹⁰.

Głównym dowodem w sprawie jest opinia biegłego, którego wnioski sędziowie uwzględnili w argumentacji za nieważnością małżeństwa w wyroku. W opinii psycholog zdiagnozował zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne u kobiety, a u mężczyzny niedojrzałość emocjonalną z cechami narcyzmu i egocentryzmu. Sam biegły jednak stwierdził, że mężczyzna ma cechy osobowości niedojrzałej, ale nie czyni to z niego osoby niezdolnej do życia w związku. Jednak z niektórymi ludźmi, zwłaszcza jeśli są surowi, srodzy, nieugięci – jak jego żona – może on wchodzić w częste konflikty; ponadto dodał, że jeśli mężczyzna będzie tego chciał, to z biegiem czasu może przewyciężyć swoje negatywne cechy charakteru. W takim przypadku – stwierdza ponens – stan mężczyzny nie jest na tyle poważny, aby można było mówić o jego niezdolności. Jeśli stopień niedojrzałości jest w takim stopniu, iż mężczyzna jest zdolny do życia w związku, nie można utrzymywać, że był niezdolny do realizacji istotnych obowiązków małżeńskich. Zbyt wiele pytań i zbyt wiele punktów wymagających wyjaśnienia, nie pozwoliły osiągnąć pewności moralnej koniecznej do stwierdzenia nieważności małżeństwa przez wydanie dekret ratyfikującego¹¹.

Z zeznań obojga małżonków wynika, że ich problemy wynikały bardziej z niezrozumienia, nieustępliwości, niż z prawdziwej i autentycznej niezdolności konsensualnej. Powódka stwierdziła, że pozwany nie podjął obowiązków małżeńskich, bo tego nie chciał. Pozwany zeznał, że byli wystarczająco dojrzały, aby podjąć decyzję o małżeństwie, ale jej nie przemyśleli; następnego dnia po rozstaniu czuł się doskonale; uważa, że między nim a żoną była niezgodność charakterów; ocenia iż w pierwszym roku małżeństwa układało się dobrze między nimi¹².

6. W ocenie sędziów istnieje zbyt wiele wątpliwości, aby zatwierdzić wyrok pierwszej instancji dekretem. Konieczne jest uzupełnienie

---

¹⁰ Por. tamże, s. 3.

¹¹ Por. tamże, s. 3.

¹² Por. tamże, s. 3.

instancji sporu o mocniejsze i bardziej przekonywujące dowody. W wyroku I instancji skoncentrowano się tylko na jakichś wadach charakteru każdej ze stron. Sędziowie nie podzielają argumentacji zawartej w uzasadnieniu wyroku I instancji. W dużej mierze opiera się ono na ustaleniach zawartych w opinii biegłego sądu. Zebrane w sprawie dowody nie doprowadziły sędziów II instancji do tych samych wniosków, do których doszedł turnus I instancji. Aby dojść do tych wniosków, należy wyjaśnić powstałe wątpliwości, czego w oparciu o akta sprawy sędziowie nie zdołali zrobić¹³.

Wobec powstałych wątpliwości, sędziowie nie osiągnęli moralnej pewności o nieważności rozpatrywanego małżeństwa z tytułów niezdolności kobiety i mężczyzny do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej. Zdecydowali przeprowadzić ponowną instrukcję sprawy, aby wyjaśnić poważne i uzasadnione wątpliwości, które zostały wskazane.

IV. Zarządzenia

W czwartej części dekretu ponens zawarł zarządzenia dotyczące dalszego postępowania w sprawie w instancji apelacyjnej. Trybunał kolegialny mając na względzie wszystko wyżej wymienione postanowił: 1. Nie zatwierdzać dekretem wyroku wydanego przez trybunał kościelny w Barcelonie w dniu 21 listopada 2002 roku. W konsekwencji sprawa będzie prowadzona na drodze zwyczajnego procesu spornego. 2. W II instancji proponuje się następującą formułę wątpliwości: *Czy w niniejszej sprawie należy zatwierdzić lub zmienić wyrok wydany przez trybunał kościelny w Barcelonie orzekający nieważność małżeństwa z tytułu niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po obu stronach*¹⁴. 3. Strony, a przynajmniej

---

¹³ Por. tamże, n. 6, s. 3.

¹⁴ *Si en este caso procede confirmar o por el contrario reformar dicha sentencia del Barcelona en cuanto declara la nulidad del matrimonio de referencia por incapacidad para asumir las obligaciones esenciales del matrimonio por causas de naturaleza psíquica por parte de ambos esposos.* Tamże, s. 3.

powódka, w terminie 15 dni, mają obowiązek stawienia się przed Trybunałem II instancji. Jeśli tego nie zrobią i nie usprawiedliwią nieobecności, sprawa będzie dalej prowadzona zgodnie z obowiązującym prawem. 4. Po upływie piętnastu dni zostanie otwarty etap dowodowy sprawy i dowody mogą być zgłaszane w okresie kolejnych piętnastu dni. O dekrete należy powiadomić: trybunał, który wydał wyrok w I instancji; strony za pośrednictwem listów poleconych z potwierdzeniem odbioru; obrońcę węzła małżeńskiego wyznaczonego do niniejszej sprawy¹⁵.

V. Komentarz

Zaprezentowany dekret Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii zapadł w marcu 2007 roku, a więc jeszcze przed wejściem w życie norm zawartych w *motu proprio* papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Zamysł przedstawienia treści referowanego dekretu nie jest związany z prezentacją norm prawa procesowego, ale z rozważaniami, które zawarł ponens w częściach *in iure* oraz *in facto*. Dotyczą one problemu uzależnienia od alkoholu w kontekście zdolności konsensualnej. W orzecznictwie Roty Rzymskiej znajdują się wyroki, a w literaturze kanonistycznej publikacje podejmujące ten problem. Ze względu na kraj pochodzenia ponensa prezentowanego dekretu i próbę nowego ujęcia tematu skoncentrowano się na kanonistycznej literaturze hiszpańskojęzycznej w referowanym zagadnieniu.

Wyniki przeprowadzonej kwerendy zaskakują bardzo negatywnie. Istnieje bowiem tylko jedna monografia i trzy artykuły poświęcone alkoholizmowi w kontekście zdolności konsensualnej. Monografia S. Panizo Orallo pt. *Alcoholismo, droga y matrimonia* jest najbardziej wyczerpującym ujęciem zagadnienia, choć trzeba zaznaczyć że w części poświęcona jest również problemowi narkomanii. Autor podzielił swoje opracowanie na cztery rozdziały, z których drugi i trzeci dotyczą

---

¹⁵ Por. tamże, s. 3.

bezpośrednio alkoholizmu¹⁶. Najstarszy chronologicznie artykuł pochodzący z 1977 roku – L. Martínez Sistach, *El alcoholismo como causa de nulidad de matrimonio y separación conyugal* – zawiera na początku ogólne odniesienia opracowane w oparciu o wyniki psychiatrii, a następnie szczegółowe rozważania dotyczące alkoholizmu jako przyczyny nieważnego zawarcia małżeństwa lub separacji. Z uwagi na to, iż pochodzi sprzed promulgacji nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego ma jedynie wartość historyczną¹⁷. Publikacja J. de la Torre Laso, pt. *El alcohol y las drogas en la declaración canónica de nulidad matrimonial*, poświęcona jest analizie 29 spraw z różnych trybunałów hiszpańskich, w których biegli zdiagnozowali alkoholizm i/lub narkomanię. Opracowanie ma charakter statystyczny i zawiera niewiele odniesień do prawa kanonicznego¹⁸. Ostatni artykuł z 2000 roku autorstwa J. J. García Faílde jest zatytułowany *Alcoholismo y nulidad matrimonial*. Autor odnosi się do kwestii alkoholizmu z perspektywy kanonicznego prawa małżeńskiego i procesowego¹⁹. Temat alkoholizmu pojawia się również incydentalnie w traktatach poświęconych

¹⁶ II. *Alcoholismo: parte general*, III. *Alcoholismo: estudio jurídico-canónico en el matrimonio*. Por. S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonio*, Salamanca 1984, s. 45-172.

¹⁷ I. *El alcoholismo*, II. *El alcoholismo como causa de nulidad*, III. *El alcoholismo como causa de separación conyugal*. Por. L. MARTÍNEZ SISTACH, *El alcoholismo como causa de nulidad de matrimonio y separación conyugal*, w: AA.VV., *Curso de derecho matrimonial y procesal canónico para profesionales del foro* (II), Salamanca 1977, s. 313-354.

¹⁸ 1. *Noviazgo*, 2. *Matrimonio*, 3. *Número de hijos*, 4. *Tipos de drogas*, 5. *Demandantes*, 6. *Tratamiento de desintoxicación*, 7. *Ausentes en el proceso*, 8. *Testigos*, 9. *Tiempo que transcurre después de la separación de hecho hasta la demanda de nulidad*, 10. *Diagnostico de los peritos*, 11. *Sentencias*. Por J. DE LA TORRE LASO, *El alcohol y las drogas en la declaración canónica de nulidad matrimonial*, *Revista Español de Derecho canónico* 56 (1999), s. 245-260.

¹⁹ Tytuły poszczególnych części są bardzo ogólne i słabo charakteryzują ich zawartość: 2. *Premisa mayor*, 3. *Premisa menor*, 4. *Conclusión. Aplicación de la expuesta normativa legal al alcoholismo "agudo" y "crónico"*. Por. J. J. GARCÍA FAÍLDE, *Alcoholismo y nulidad matrimonial (Canónica y Civil)*, w: J. M. CASTÁN VÁZQUEZ I IN., *Hominum causa omne ius constitutum est, Escritos sobre el matrimonio en homenaje al prof. dr. José María Díaz Moreno SJ*, Madrid 2000, s. 635-655.

kanonicznemu prawu małżeńskiemu, np. C. García Peña w monografii *Matrimonio y causas de nulidad en el derecho de la Iglesia*, omawiając kan. 1095 n. 1 KPK, wskazuje jako przykład pozbawienia używania rozumu stan upojenia alkoholowego²⁰.

Wracając do rozważań ponensa w prezentowanym dekrete należy zwrócić uwagę na bardzo istotną różnicę, pomiędzy alkoholizmem ostrym (*embriaguez o alcoholismo agudo*) i chronicznym (*alcoholismo cronico*). Rozróżnienie to występuje w orzecznictwie Roty Rzymskiej i taki podział podają również autorzy w ww. publikacjach²¹. Podział ten, w kontekście niezdolności konsensualnej jest istotny, ponieważ decyduje o sposobie prowadzenia sprawy sądowej.

A. Alkoholizm ostry

Stan ostrego alkoholizmu, zwany też upojeniem alkoholowym został sklasyfikowany w ICD-10 pod kodem F. 10.0. *Jest to przemijający stan, który występuje po wypiciu alkoholu i przejawia się zaburzeniami świadomości, funkcji poznawczych, spostrzegania, afektu lub zachowania albo innych funkcji lub reakcji psychofizjologicznych. Rozpoznanie ostrego zatrucia alkoholem można postawić jedynie wówczas, kiedy nie*

---

²⁰ Por. C. GARCÍA PEÑA, *Matrimonio y causas de nulidad en el derecho de la Iglesia*, Madrid 2014, s. 123-124.

Podobne rozczarowanie budzi kwerenda na temat hiszpańskiej literatury kanonicznej w zakresie narkomanii. Poza ww. publikacjami można wskazać jeszcze tylko jedną, A. MARTÍNEZ BLANCO, *Reflexiones sobre la incidencia de la drogadicción en el consentimiento matrimonial canónico según la jurisprudencia de la Rota Romana (1986-1994)*, w: J. M. CASTÁN VÁZQUEZ I IN., *Hominum causa...*, dz. cyt., s. 581-616.

²¹ Por. S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonio*, dz. cyt., s. 68-85; por. L. MARTÍNEZ SISTACH, *El alcoholismo como causa de nulidad de matrimonio y separación conyugal*, dz. cyt., s. 319-328; por. J. J. GARCÍA FAÍLDE, *Alcoholismo y nulidad matrimonial...*, dz. cyt., s. 636-641; por. J. KRAJCZYŃSKI, *Wpływ uzależnień na ważność małżeństwa kanonicznego*, *Prawo Kanoniczne* 1-2/54 (2011), s. 191-216; por. A. GOŁĘBIEWSKA, *Alkoholizm jako przyczyna nieważności małżeństwa według orzecznictwa Roty Rzymskiej i Trybunałów kościelnych*, *Prawo Kanoniczne* 3/55 (2012), s. 121-143.

stwierdza się innych trwałych zaburzeń spowodowanych alkoholem²². W tym przypadku sprawy o orzeczenie nieważności małżeństwa prowadzone są z tytułu braku wystarczającego używania rozumu (KPK, kan. 1095 n. 1) lub poważnego braku rozeznania oceniającego (KPK, kan. 1095 n. 2)²³.

W sposób naturalny rodzi się pytanie, jaki stopień alkoholizmu ostrego wyczerpuje treść kan. 1095 n. 1-2 i skutkuje nieważnością małżeństwa. W opinii C. García Peña małżeństwo byłoby nieważne, gdyby akt woli wyraziła osoba w takim stanie upojenia, iż nie byłaby zdolna do dokonania świadomego aktu ludzkiego²⁴. Inny autor J. J. García Faílde w oparciu o podręczniki psychiatrii rozróżnia trzy stany upojenia alkoholowego: lekki (*leve o ligero*), głęboki (*profundo*), letargiczny (*letárgico*). Jego zdaniem stan głębokiego upojenia skutkuje nieważnością małżeństwa, ponieważ pozbawia człowieka możliwości dokonania świadomego i wolnego aktu woli²⁵. Podobną opinię, w oparciu o orzecznictwo Roty Rzymskiej, wyraził również S. Panizo Orallo zwracając uwagę na brak wolności i świadomego działania²⁶.

---

²² B. T. WORONOWICZ, *Problemy alkoholowe w praktyce lekarza rodzinnego. Część I*, www.psychologia.net.pl/artukul.php?level=59 (dostęp 04.11.2016).

²³ Por. J. J. GARCÍA FAÍLDE, *Alcoholismo y nulidad matrimonial...*, dz. cyt., s. 650-651; por. S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonial...*, dz. cyt., s. 107-108.

²⁴ Por. C. GARCÍA PEÑA, *Matrimonio y causas de nulidad en el derecho de la Iglesia*, dz. cyt., s. 123-124. Jako przykład autorka podaje wyrok c. Funghini z dnia 18 grudnia 1991 roku. Wyrok odnosi się do przypadku, w którym nupturient bezpośrednio przed ceremonią zawarcia związku spożył znaczną ilość alkoholu i zażył dwie tabletki leku o nazwie Optalidon. W orzeczeniu sędziowie rotalni stwierdzili, że w tym przypadku nie udowodniono braku wystarczającego używania rozumu lub poważnego braku rozeznania oceniającego. W toku sprawy nie udało się ustalić stopnia upojenia alkoholowego i określić, czy rzeczywiście skutkowało on brakiem zdolności konsensualnej w momencie wyrażania zgody małżeńskiej. Por. Dec. c. Funghini z 18.12.1991, RRDec. 83 (1991), n. 2-5, s. 789-792.

²⁵ Por. J. J. GARCÍA FAÍLDE, *Alcoholismo y nulidad matrimonial...*, dz. cyt., s. 650-651.

²⁶ Por. S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonial...*, dz. cyt., s. 108.

B. Alkoholizm chroniczny

Alkoholizm chroniczny sklasyfikowany w ICD-10 jako F. 10.2. *Jest to kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, w których picie alkoholu dominuje nad innymi zachowaniami, które miały poprzednio dla pacjenta większą wartość*²⁷. W tym przypadku sprawy o orzeczenie nieważności małżeństwa prowadzone są najczęściej z tytułu niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich – czego przykładem jest prezentowana sprawa z Trybunału Metropolitalnego w Barcelonie.

Monografia S. Panizo Orallo została wydana w 1984 roku. Autor nie mógł się więc odwołać do orzecznictwa Roty Rzymskiej w zakresie kan. 1095 KPK. Niemniej zwrócił uwagę na możliwość prowadzenia procesu o nieważność małżeństwa osoby uzależnionej od alkoholu z tytułu niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich²⁸. J. J. García Faílde w swoim artykule wskazuje osobowość prealkoholową (*presonalidad prealcoholica*)²⁹ i objawy alkoholizmu chronicznego (*pródromos de alcoholismo crónico*). W jego opinii *presonalidad prealcoholica* nie stanowi wystarczającej podstawy do prowadzenia sprawy o nieważność małżeństwa z kan. 1095 n. 3 KPK, w przeciwieństwie do alkoholizmu chronicznego³⁰.

Przedstawiony dekret Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii jest przykładem tego, jak złożone i skomplikowane są procesy o orzeczenie nieważności małżeństwa. W przedstawionej sprawie widać bardzo wymownie, jak odpowiedzialność ciąży na każdym z uczestników procesu: na stronach, aby umiały pohamować swoją niechęć, nie kierowały się subiektywizmem i chęcią zemsty; na biegłym, aby przeprowadził dokładne badanie stron/y oraz

²⁷ B. T. WORONOWICZ, *Problemy alkoholowe w praktyce lekarza rodzinnego. Część I*, dz. cyt.

²⁸ Por. S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonia*, dz. cyt, s. 140-141.

²⁹ Ten typ osobowości wymienia również S. PANIZO ORALLO, *Alcoholismo, droga y matrimonia*, dz. cyt, s. 59-61.

³⁰ Por. J. J. GARCÍA FAÍLDE, *Alcoholismo y nulidad matrimonial...*, dz. cyt., s. 636, 652-653.

przygotował rzetelną i wnikliwą opinię; na sędziach, aby w swoim wyroku kierowali się zasadami prawa kanonicznego w ocenie całości kształtu materiału dowodowego.

Biorąc pod uwagę, że postępowanie w II instancji przed trybunałem Roty Hiszpańskiej rozpoczęło się w marcu 2007 roku należy wnioskować, że w tej sprawie zapadł już definitywny wyrok. Niestety, na chwilę obecną, nie było możliwe dotarcie do wyroku trybunału II instancji i niemożliwa jest odpowiedź na pytanie, jakim rozstrzygnięciem zakończyła się ta sprawa.

Comments to decree of the Tribunal of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain c. Morán Bustos on 23 March 2007 managing to take the case about the nullity of the marriage to ordinary examination in II instance

Summary

Presented decree of the Tribunal of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain was based on the can 1682 § 2 CCL and article 265 § 5 of Dignitas Connubii. The justices in this decree refer to the case about the nullity of the marriage due to ordinary examination in a new grade of trial (article 265 § 1 Dignitas Connubii). Presented document shows the very thorough treatment of the case on the just starting appeal. In comprehensive way, according to norm of laws the reasons that were expressed briefly and indicated that further instruction were required (art. 265 § 5 Dignitas Connubii). In addition it contains part *in iure*, in which the judge refers to the title from which the case was carried on in the I instance, i.e. those who are not able to assume the essential obligations of marriage for causes of a psychic nature (alcoholism).